

Zadatak 001 (Franjo, elektrotehnička škola)

Zvučni val pada pod kutom 12° na ravnu površinu morske vode. Brzina zvuka u zraku je 340 m/s , a u vodi $1\,560 \text{ m/s}$. Koliki je kut loma?

Rješenje 001

Budući da val prelazi iz sredstva s manjom brzinom u sredstvo s većom brzinom, lomi se od okomice.

$$\alpha = 12^\circ, \quad v_1 = 340 \text{ m/s}, \quad v_2 = 1\,560 \text{ m/s}, \quad \beta = ?$$

$$\frac{v_1}{v_2} = \frac{\sin \alpha}{\sin \beta} \Rightarrow v_1 \cdot \sin \beta = v_2 \cdot \sin \alpha \Rightarrow \sin \beta = \frac{v_2 \cdot \sin \alpha}{v_1} = \frac{1\,560 \frac{\text{m}}{\text{s}} \cdot \sin 12^\circ}{340 \frac{\text{m}}{\text{s}}} \Rightarrow \beta = 72^\circ 32'.$$

Kut loma je $72^\circ 32'$.

Vježba 001

Zvučni val pada pod kutom 10° na ravnu površinu morske vode. Brzina zvuka u zraku je 340 m/s , a u vodi $1\,560 \text{ m/s}$. Koliki je kut loma?

Rezultat: $52^\circ 49'$.

Zadatak 002 (Franjo, elektrotehnička škola)

Čelična žica, duljine 1 m i mase 2 g , zategnuta je silom 20 N . Kolika je brzina transverzalnog vala po njoj?

Rješenje 002

$$l = 1 \text{ m}, \quad m = 2 \text{ g} = 0.002 \text{ kg}, \quad F = 20 \text{ N}, \quad v = ?$$

Na napetoj žici val se širi brzinom:

$$v = \sqrt{\frac{F \cdot l}{m}} = \sqrt{\frac{20 \text{ N} \cdot 1 \text{ m}}{0.002 \text{ kg}}} = \sqrt{10\,000 \frac{\text{m}^2}{\text{s}^2}} = 100 \frac{\text{m}}{\text{s}}.$$

Brzina vala je 100 m/s .

Vježba 002

Čelična žica, duljine 2 m i mase 4 g , zategnuta je silom 20 N . Kolika je brzina transverzalnog vala po njoj?

Rezultat: 100 m/s .

Zadatak 003 (Martin, gimnazija)

Dvije čestice u valu, udaljene su od izvora 3 m i 7 m . Val se širi brzinom 250 m/s . Pojedine čestice u valu titraju periodom 0.05 s . Koliku razliku u fazama (tj. u faznim kutovima) imaju dvije navedene čestice?

Rješenje 003

$$x_1 = 3 \text{ m}, \quad x_2 = 7 \text{ m}, \quad v = 250 \text{ m/s}, \quad T = 0.05 \text{ s}, \quad \Delta\varphi = ?$$

Valna duljina je udaljenost dviju najbližih točaka vala koje titraju u istoj fazi. Drugim riječima, to je udaljenost do koje se proširi val za vrijeme jednog titraja, tj.

$$\lambda = v \cdot T.$$

Dvije točke koje se nalaze na udaljenosti x_1 i x_2 od izvora vala imaju međusobnu razliku u fazi, odnosno pomak u fazi:

$$\Delta\varphi = 2\pi \cdot \frac{x_2 - x_1}{\lambda}.$$

Sada slijedi:

$$\Delta\varphi = 2\pi \cdot \frac{x_2 - x_1}{\lambda} = 2\pi \cdot \frac{x_2 - x_1}{v \cdot T} = 2\pi \cdot \frac{7 \text{ m} - 3 \text{ m}}{250 \frac{\text{m}}{\text{s}} \cdot 0.05 \text{ s}} = 2\pi \cdot \frac{4 \text{ m}}{12.5 \text{ m}} = 0.64\pi \text{ rad}.$$

Vježba 003

Dvije čestice u valu, udaljene su od izvora 2 m i 6 m. Val se širi brzinom 250 m/s. Pojedine čestice u valu titraju periodom 0.05 s. Koliku razliku u fazama (tj. u faznim kutovima) imaju dvije navedene čestice?

Rezultat: 0.64π rad.

Zadatak 004 (Ivana, hotelijerska škola)

Glazbena vilica frekvencije 495 Hz približava nam se brzinom 20 m/s. Koliku frekvenciju vilice čujemo ako je brzina zvuka u zraku 330 m/s?

Rješenje 004

$$v_i = 495 \text{ Hz}, \quad v_i = 20 \text{ m/s}, \quad v = 330 \text{ m/s}, \quad v_d = 0 \text{ m/s}, \quad v_d = ?$$

Dopplerov efekt:

Ako se izvor i detektor (primatelj) gibaju duž pravca koji ih povezuje, vrijedi: $v_d = \frac{v + v_d}{v - v_i} \cdot v_i$,

gdje je v_i frekvencija koju emitira izvor, v_d frekvencija koju registrira (prima) detektor (primatelj), a v brzina zvuka. Brzina detektora v_d uzima se pozitivna kad se detektor približava izvoru, dok se brzina izvora v_i uzima pozitivna ako se izvor kreće u pravcu detektora.

$$v_d = \frac{v + v_d}{v - v_i} \cdot v_i = \frac{330 \frac{\text{m}}{\text{s}} + 0 \frac{\text{m}}{\text{s}}}{330 \frac{\text{m}}{\text{s}} - 20 \frac{\text{m}}{\text{s}}} \cdot 495 \text{ Hz} = \frac{330 \frac{\text{m}}{\text{s}}}{310 \frac{\text{m}}{\text{s}}} \cdot 495 \text{ Hz} = 527 \text{ Hz}.$$

Vježba 004

Glazbena vilica frekvencije 490 Hz približava nam se brzinom 20 m/s. Koliku frekvenciju vilice čujemo ako je brzina zvuka u zraku 330 m/s?

Rezultat: 522 Hz.

Zadatak 005 (Marko, elektrotehnička škola)

Kod temperature 15 °C svirala je u rezonanciji sa zvukom frekvencije 224 Hz. Kolika će biti njezina rezonantna frekvencija kod temperature zraka 24 °C?

Rješenje 005

$$t_1 = 15 \text{ °C}, \quad v_1 = 224 \text{ Hz}, \quad t_2 = 24 \text{ °C}, \quad v_2 = ?$$

Brzina zvuka u zraku mijenja se s temperaturom i možemo je približno odrediti prema izrazu:

$$v_t = v_0 \cdot \sqrt{1 + \frac{t}{273}},$$

gdje je $v_0 = 331 \frac{\text{m}}{\text{s}}$ brzina zvuka pri 0 °C, a t temperatura zraka.

Budući da valna duljina zvuka što ga emitira svirala ovisi samo o duljini svirale, to će rezonantna valna duljina biti ista za sve temperature. To znači da $\lambda = \frac{v}{\nu}$ mora biti ista za sve temperature:

$$\begin{aligned} \frac{v_{15}}{\nu_1} &= \frac{v_{24}}{\nu_2} \Rightarrow \nu_2 = \frac{v_1 \cdot v_{24}}{v_{15}} = v_1 \cdot \frac{v_0 \cdot \sqrt{1 + \frac{t_2}{273}}}{v_0 \cdot \sqrt{1 + \frac{t_1}{273}}} = v_1 \cdot \frac{\sqrt{1 + \frac{24}{273}}}{\sqrt{1 + \frac{15}{273}}} = 224 \text{ Hz} \cdot \sqrt{\frac{1 + \frac{24}{273}}{1 + \frac{15}{273}}} = \\ &= 224 \text{ Hz} \cdot \sqrt{\frac{273 + 24}{273 + 15}} = 224 \text{ Hz} \cdot \sqrt{\frac{297}{288}} = 227.47 \text{ Hz}. \end{aligned}$$

Vježba 005

Kod temperature 15 °C svirala je u rezonanciji sa zvukom frekvencije 200 Hz. Kolika će biti njezina rezonantna frekvencija kod temperature zraka 24 °C?

Rezultat: 203.10 Hz.

Zadatak 006 (Marko, elektrotehnička škola)

Na udaljenosti 6.0 km od promatrača dogodi se eksplozija. Nakon kojeg će je vremena promatrač čuti? Temperatura zraka je 14 °C.

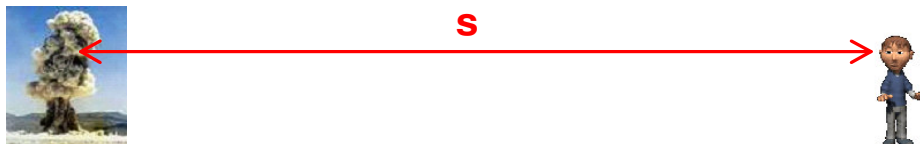
Rješenje 006

$$s = 6.0 \text{ km} = 6000 \text{ m}, \quad t = 14 \text{ °C}, \quad t = ?$$

Brzina zvuka u zraku mijenja se s temperaturom i možemo je približno odrediti prema izrazu:

$$v_t = v_0 \cdot \sqrt{1 + \frac{t}{273}},$$

gdje je $v_0 = 331 \frac{\text{m}}{\text{s}}$ brzina zvuka pri 0 °C, a t temperatura zraka.

Vrijeme za koje promatrač čuje eksploziju iznosi:

$$t = \frac{s}{v_{14}} = \frac{s}{v_0 \cdot \sqrt{1 + \frac{t}{273}}} = \frac{6000 \text{ m}}{331 \frac{\text{m}}{\text{s}} \cdot \sqrt{1 + \frac{14}{273}}} = 17.68 \text{ s}$$

Vježba 006

Na udaljenosti 12.0 km od promatrača dogodi se eksplozija. Nakon kojeg će je vremena promatrač čuti? Temperatura zraka je 14 °C.

Rezultat: 35.36 s.

Zadatak 007 (Marko, elektrotehnička škola)

Glazbena vilica frekvencije 400 Hz giba se brzinom 2 m/s od promatrača prema ravnom zidu. Koju će frekvenciju čuti promatrač od zvučnih valova koji dolaze promatraču nakon refleksije od ravnog zida? Brzina zvuka u zraku je 340 m/s.

Rješenje 007

$$v = 400 \text{ Hz}, \quad v = 2 \text{ m/s}, \quad v_z = 340 \text{ m/s}, \quad v' = ?$$

Budući da se glazbena vilica giba prema zidu, bregovi valova su gušći. Zbog toga se čini kao da reflektirani val dolazi od izvora koji se približava motritelju pa je frekvencija:

$$v' = v \cdot \left(1 + \frac{v}{v_z}\right) = 400 \text{ Hz} \cdot \left(1 + \frac{2 \frac{\text{m}}{\text{s}}}{340 \frac{\text{m}}{\text{s}}}\right) = 402.35 \text{ Hz}.$$

Vježba 007

Glazbena vilica frekvencije 500 Hz giba se brzinom 2 m/s od promatrača prema ravnom zidu. Koju će frekvenciju čuti promatrač od zvučnih valova koji dolaze promatraču nakon refleksije od ravnog zida? Brzina zvuka u zraku je 340 m/s.

Rezultat: 502.94 Hz.

Zadatak 008 (Marko, elektrotehnička škola)

Glazbena vilica frekvencije 400 Hz giba se brzinom 2 m/s od promatrača prema ravnom zidu. Koju će frekvenciju čuti promatrač od nereflektiranih zvučnih valova koji dolaze izravno od glazbene vilice do promatrača? Brzina zvuka u zraku je 340 m/s.

Rješenje 008

$$v = 400 \text{ Hz}, \quad v = 2 \text{ m/s}, \quad v_z = 340 \text{ m/s}, \quad v' = ?$$

Glazbena se vilica udaljuje od motritelja pa je frekvencija koju on čuje jednaka:

$$v' = v \cdot \left(1 - \frac{v}{v_z}\right) = 400 \text{ Hz} \cdot \left(1 - \frac{2 \frac{\text{m}}{\text{s}}}{340 \frac{\text{m}}{\text{s}}}\right) = 397.65 \text{ Hz}.$$

Vježba 008

Glazbena vilica frekvencije 500 Hz giba se brzinom 2 m/s od promatrača prema ravnom zidu. Koju će frekvenciju čuti promatrač od nereflektiranih zvučnih valova koji dolaze izravno od glazbene vilice do promatrača? Brzina zvuka u zraku je 340 m/s.

Rezultat: 497.06 Hz.

Zadatak 009 (Franjo, elektrotehnička škola)

Koliko udara u sekundi možemo čuti kad zajedno titraju dvije glazbene vilice s frekvencijama 200 Hz i 205 Hz?

Rješenje 009

$$v_1 = 200 \text{ Hz}, \quad v_2 = 205 \text{ Hz}, \quad n = ?$$

Udari nastaju superpozicijom dvaju valova koji se vrlo malo razlikuju u frekvencijama. Broj udara u sekundi jednak je razlici frekvencija valova koji interferiraju:

$$n = v_1 - v_2.$$

Broj udara u sekundi iznosi:

$$n = v_2 - v_1 = 205 \text{ Hz} - 200 \text{ Hz} = 5 \frac{\text{udara}}{\text{s}}.$$

Vježba 009

Koliko udara u sekundi možemo čuti kad zajedno titraju dvije glazbene vilice s frekvencijama 202 Hz i 206 Hz?

Rezultat: $4 \frac{\text{udara}}{\text{s}}$.

Zadatak 010 (Franjo, elektrotehnička škola)

Kolika je frekvencija glazbene vilice koja daje 4 udara u sekundi s glazbenom vilicom frekvencije 300 Hz?

Rješenje 010

$$n = 4 \frac{\text{udara}}{\text{s}}, \quad v_1 = 300 \text{ Hz}, \quad v_2 = ?$$

Udari nastaju superpozicijom dvaju valova koji se vrlo malo razlikuju u frekvencijama. Broj udara u sekundi jednak je razlici frekvencija valova koji interferiraju:

$$n = v_1 - v_2.$$

Frekvencija glazbene vilice jednaka je:

$$n = v_1 - v_2 \Rightarrow v_2 = v_1 - n = 300 \text{ Hz} - 4 \text{ Hz} = 296 \text{ Hz}$$

ili

$$n = v_2 - v_1 \Rightarrow v_2 = v_1 + n = 300 \text{ Hz} + 4 \text{ Hz} = 304 \text{ Hz}.$$

Vježba 010

Kolika je frekvencija glazbene vilice koja daje 3 udara u sekundi s glazbenom vilicom frekvencije 300 Hz?

Rezultat: 297 Hz ili 303 Hz.

Zadatak 011 (Ana, gimnazija)

Jednadžba harmoničkog titranja čestice kroz koju se širi val jest $x = 5 \text{ cm} \cdot \sin \frac{\pi \cdot t}{4 \text{ s}}$. Napiši jednadžbu vala ako je brzina njegova širenja 350 m/s.

Rješenje 011

$$x = 5 \text{ cm} \cdot \sin \frac{\pi \cdot t}{4 \text{ s}}, \quad v = 350 \text{ m/s}, \quad y = ?$$

Elongaciju y koje god točke koja se nalazi na udaljenosti x od izvora vala u bilo koje vrijeme t možemo naći iz jednadžbe vala

$$y = Y_0 \cdot \sin \left(\frac{2 \cdot \pi \cdot t}{T} - \frac{2 \cdot \pi \cdot x}{\lambda} \right) = Y_0 \cdot \sin 2 \cdot \pi \cdot \left(\frac{t}{T} - \frac{x}{\lambda} \right),$$

gdje je Y_0 amplituda vala, a $\frac{2 \cdot \pi \cdot x}{\lambda}$ zaostatak u fazi neke točke na udaljenosti x od izvora vala. Period titranja T odredit ćemo iz jednadžbe titranja jedne čestice u tom valu:

$$\left. \begin{array}{l} x = Y_0 \cdot \sin \frac{2 \cdot \pi \cdot t}{T} \\ x = 5 \text{ cm} \cdot \sin \frac{\pi \cdot t}{4 \text{ s}} \end{array} \right\} \Rightarrow x = 5 \text{ cm} \cdot \sin \frac{2 \cdot \pi \cdot t}{8 \text{ s}} \Rightarrow \left[\begin{array}{l} \text{izravno odčitamo} \\ \text{vrijeme jednog titraja} \end{array} \right] \Rightarrow T = 8 \text{ s}.$$

Valna duljina iznosi:

$$\lambda = v \cdot T = 350 \frac{\text{m}}{\text{s}} \cdot 8 \text{ s} = 2800 \text{ m} = 280000 \text{ cm} = 28 \cdot 10^4 \text{ cm}.$$

Jednadžba vala je:

$$y = 5 \text{ cm} \cdot \sin 2 \cdot \pi \cdot \left(\frac{t}{8 \text{ s}} - \frac{x}{28 \cdot 10^4 \text{ cm}} \right).$$

Vježba 011

Jednadžba harmoničkog titranja čestice kroz koju se širi val jest $x = 5 \text{ cm} \cdot \sin \frac{\pi \cdot t}{4 \text{ s}}$. Napiši jednadžbu vala ako je brzina njegova širenja 700 m/s.

Rezultat: $y = 5 \text{ cm} \cdot \sin 2 \cdot \pi \cdot \left(\frac{t}{8 \text{ s}} - \frac{x}{56 \cdot 10^4 \text{ cm}} \right).$

Zadatak 012 (Ana, gimnazija)

Jednadžba harmoničkog titranja čestice kroz koju se širi val jest $x = 5 \text{ cm} \cdot \sin \frac{\pi \cdot t}{4 \text{ s}}$. Napišite jednadžbu titranja za česticu koja je od izvora vala udaljena 300 m. Brzina širenja vala je 350 m/s.

Rješenje 012

$$x = 5 \text{ cm} \cdot \sin \frac{\pi \cdot t}{4 \text{ s}}, \quad x = 300 \text{ m} = 30000 \text{ cm} = 3 \cdot 10^4 \text{ cm}, \quad v = 350 \text{ m/s}, \quad y = ?$$

Elongaciju y koje god točke koja se nalazi na udaljenosti x od izvora vala u bilo koje vrijeme t možemo naći iz jednadžbe vala

$$y = Y_0 \cdot \sin \left(\frac{2 \cdot \pi \cdot t}{T} - \frac{2 \cdot \pi \cdot x}{\lambda} \right) = Y_0 \cdot \sin 2 \cdot \pi \cdot \left(\frac{t}{T} - \frac{x}{\lambda} \right),$$

gdje je Y_0 amplituda vala, a $\frac{2 \cdot \pi \cdot x}{\lambda}$ zaostatak u fazi neke točke na udaljenosti x od izvora vala. Period titranja T odredit ćemo iz jednadžbe titranja jedne čestice u tom valu:

$$\left. \begin{aligned} x &= Y_0 \cdot \sin \frac{2 \cdot \pi \cdot t}{T} \\ x &= 5 \text{ cm} \cdot \sin \frac{\pi \cdot t}{4 \text{ s}} \end{aligned} \right\} \Rightarrow x = 5 \text{ cm} \cdot \sin \frac{2 \cdot \pi \cdot t}{8 \text{ s}} \Rightarrow \left[\begin{array}{l} \text{izravno odčitamo} \\ \text{vrijeme jednog titraja} \end{array} \right] \Rightarrow T = 8 \text{ s}.$$

Valna duljina iznosi:

$$\lambda = v \cdot T = 350 \frac{\text{m}}{\text{s}} \cdot 8 \text{ s} = 2800 \text{ m} = 280000 \text{ cm} = 28 \cdot 10^4 \text{ cm}.$$

Jednadžba vala je:

$$y = 5 \text{ cm} \cdot \sin 2 \cdot \pi \cdot \left(\frac{t}{8 \text{ s}} - \frac{x}{28 \cdot 10^4 \text{ cm}} \right).$$

Jednadžba titranja za česticu koja je od izvora vala udaljena 300 metara iznosi:

$$y = 5 \text{ cm} \cdot \sin 2 \cdot \pi \cdot \left(\frac{t}{8 \text{ s}} - \frac{3 \cdot 10^4 \text{ cm}}{28 \cdot 10^4 \text{ cm}} \right) = 5 \text{ cm} \cdot \sin 2 \cdot \pi \cdot \left(\frac{t}{8 \text{ s}} - \frac{3}{28} \right).$$

Vježba 012

Jednadžba harmoničkog titranja čestice kroz koju se širi val jest $x = 5 \text{ cm} \cdot \sin \frac{\pi \cdot t}{4 \text{ s}}$. Napišite jednadžbu titranja za česticu koja je od izvora vala udaljena 600 m. Brzina širenja vala je 350 m/s.

Rezultat: $y = 5 \text{ cm} \cdot \sin 2 \cdot \pi \cdot \left(\frac{t}{8 \text{ s}} - \frac{3}{14} \right).$

Zadatak 013 (Marko, gimnazija)

Poznato je da je valna duljina jedne linije helija $\lambda = 587.6 \text{ nm}$. Kolika je promjena valne duljine ove svjetlosti, zbog Dopplerovog efekta, ako potječe od spiralne maglice koja se udaljava od Zemlje brzinom $v = 15400 \text{ km/s}$?

Rješenje 013

$$\lambda = 587.6 \text{ nm}, \quad v = 15400 \text{ km/s} = 1.54 \cdot 10^7 \text{ m/s}, \quad c = 3 \cdot 10^8 \text{ m/s}, \quad \Delta\lambda = ?$$

Budući da se svjetlosni izvor (spiralna maglica) udaljava od Zemlje, promatrač na Zemlji ustanovit će, zbog Dopplerovog efekta, da valna duljina linije helija iznosi:

$$\lambda' = \frac{c+v}{c} \cdot \lambda.$$

Promjena valne duljine svjetlosti, koja potječe od helijevih atoma na spiralnoj maglici je:

$$\Delta\lambda = \lambda' - \lambda = \frac{c+v}{c} \cdot \lambda - \lambda = \left(\frac{c+v}{c} - 1 \right) \cdot \lambda = \frac{c+v-c}{c} \cdot \lambda = \frac{v}{c} \cdot \lambda = \frac{1.54 \cdot 10^7 \frac{\text{m}}{\text{s}}}{3 \cdot 10^8 \frac{\text{m}}{\text{s}}} \cdot 587.6 \text{ nm} = 30.16 \text{ nm}.$$

Vježba 013

Poznato je da je valna duljina jedne linije helija $\lambda = 587.6 \text{ nm}$. Kolika je promjena valne duljine ove svjetlosti, zbog Dopplerovog efekta, ako potječe od spiralne maglice koja se udaljava od Zemlje brzinom $v = 20000 \text{ km/s}$?

Rezultat: 39.17 nm.

Zadatak 014 (Marko, gimnazija)

Zrakoplov nadlijeće u niskom letu mačku koja čuje pri nailasku zrakoplova zvuk frekvencije $\lambda_1 = 1.5 \cdot 10^4 \text{ Hz}$, a pri udaljavanju zrakoplova zvuk frekvencije $\lambda_2 = 10^3 \text{ Hz}$. Izračunajte brzinu zrakoplova ako je brzina zvuka u zraku $v_z = 340 \text{ m/s}$.

Rješenje 014

$$\lambda_1 = 1.5 \cdot 10^4 \text{ Hz}, \quad \lambda_2 = 10^3 \text{ Hz}, \quad v_z = 340 \text{ m/s}, \quad v = ?$$

Prilikom približavanja zrakoplova (izvora zvuka) mačka čuje zvuk frekvencije:

$$v_1 = \frac{v_z}{v_z - v} \cdot v,$$

a pri udaljavanju zrakoplova zvuk frekvencije:

$$v_2 = \frac{v_z}{v_z + v} \cdot v,$$

gdje je v brzina zrakoplova, a v frekvencija zvuka kojeg stvara zrakoplov. Dijeleći gornje jednačbe dobije se:

$$\begin{aligned} \frac{v_1}{v_2} &= \frac{\frac{v_z}{v_z - v} \cdot v}{\frac{v_z}{v_z + v} \cdot v} \Rightarrow \frac{v_1}{v_2} = \frac{v_z + v}{v_z - v} \Rightarrow v_1 \cdot (v_z - v) = v_2 \cdot (v_z + v) \Rightarrow v_1 \cdot v_z - v_1 \cdot v = v_2 \cdot v_z + v_2 \cdot v \Rightarrow \\ &\Rightarrow v_1 \cdot v_z - v_2 \cdot v_z = v_1 \cdot v + v_2 \cdot v \Rightarrow v_z \cdot (v_1 - v_2) = v \cdot (v_1 + v_2) \Rightarrow v = \frac{v_1 - v_2}{v_1 + v_2} \cdot v_z \Rightarrow \\ &\Rightarrow v = \frac{1.5 \cdot 10^4 \text{ Hz} - 10^3 \text{ Hz}}{1.5 \cdot 10^4 \text{ Hz} + 10^3 \text{ Hz}} \cdot 340 \frac{\text{m}}{\text{s}} = 297.5 \frac{\text{m}}{\text{s}} = [297.5 \cdot 3.6] = 1071 \frac{\text{km}}{\text{h}}. \end{aligned}$$

Vježba 014

Zrakoplov nadlijeće u niskom letu osobu koja čuje pri nailasku zrakoplova zvuk frekvencije $\lambda_1 = 1.5 \cdot 10^4 \text{ Hz}$, a pri udaljavanju zrakoplova zvuk frekvencije $\lambda_2 = 10^3 \text{ Hz}$. Izračunajte brzinu zrakoplova ako je brzina zvuka u zraku $v_z = 320 \text{ m/s}$.

Rezultat: 1008 km/h.

Zadatak 015 (Marko, gimnazija)

Žica duljine 50 cm i mase 5 g, napeta na oba kraja, titra osnovnom frekvencijom 55 Hz. Izračunajte napetost žice.

Rješenje 015

$$l = 50 \text{ cm} = 0.5 \text{ m}, \quad m = 5 \text{ g} = 0.005 \text{ kg}, \quad v = 55 \text{ Hz}, \quad F = ?$$

Osnovna frekvencija napete žice duljine l učvršćene na oba kraja je: $v = \frac{v}{2 \cdot l}$.

Brzina širenja transverzalnih valova na tankoj žici je: $v = \sqrt{\frac{F \cdot l}{m}}$, gdje je F sila kojom je zategnuta žica mase m i duljine l . Iz navedenih formula slijedi:

$$\begin{aligned} \left. \begin{aligned} v &= \frac{v}{2 \cdot l} \cdot 2 \cdot l \\ v &= \sqrt{\frac{F \cdot l}{m}} \cdot 2 \end{aligned} \right\} \Rightarrow \left. \begin{aligned} v &= 2 \cdot l \cdot v \\ \frac{F \cdot l}{m} &= v^2 \cdot \frac{m}{l} \end{aligned} \right\} \Rightarrow \left. \begin{aligned} v &= 2 \cdot l \cdot v \\ F &= \frac{m}{l} \cdot v^2 \end{aligned} \right\} \Rightarrow F = \frac{m}{l} \cdot (2 \cdot l \cdot v)^2 = \frac{m}{l} \cdot 4 \cdot l^2 \cdot v^2 = 4 \cdot m \cdot l \cdot v^2 = \\ &= 4 \cdot 0.005 \text{ kg} \cdot 0.5 \text{ m} \cdot \left(55 \frac{1}{\text{s}}\right)^2 = 30.25 \text{ N}. \end{aligned}$$

Vježba 015

Žica duljine 100 cm i mase 5 g, napeta na oba kraja, titra osnovnom frekvencijom 55 Hz. Izračunajte napetost žice.

Rezultat: 60.5 N.

Zadatak 016 (Marko, gimnazija)

Glazbena vilica titra u vodi frekvencijom 440 Hz. Kolika je valna duljina valova zvuka u vodi? Brzina zvuka u vodi je 340 m/s.

Rješenje 016

$$v = 440 \text{ Hz}, \quad v = 1450 \text{ m/s}, \quad \lambda = ?$$

$$\lambda = \frac{v}{\nu} = \frac{1450 \frac{m}{s}}{440 \frac{1}{s}} = 3.3 \text{ m.}$$

Vježba 016

Glazbena vilica titra u vodi frekvencijom 420 Hz. Kolika je valna duljina valova zvuka u vodi? Brzina zvuka u vodi je 340 m/s.

Rezultat: 3.5 m.

Zadatak 017 (Marko, gimnazija)

Homogeno uže duljine 4.5 m i mase 1 kg zategnuto je silom 50 N. Ako na jednom kraju užeta damo mali transverzalni pomak nakon koliko će vremena taj poremećaj doći na drugi kraj užeta?

Rješenje 017

$$l = 4.5 \text{ m}, \quad m = 1 \text{ kg}, \quad F = 50 \text{ N}, \quad t = ?$$

$$\left. \begin{array}{l} t = \frac{l}{v} \\ v = \sqrt{\frac{F \cdot l}{m}} \end{array} \right\} \Rightarrow t = \frac{l}{\sqrt{\frac{F \cdot l}{m}}} = \sqrt{\frac{l^2}{\frac{F \cdot l}{m}}} = \sqrt{\frac{m \cdot l}{F}} = \sqrt{\frac{1 \text{ kg} \cdot 4.5 \text{ m}}{50 \text{ N}}} = 0.3 \text{ s.}$$

Vježba 017

Homogeno uže duljine 4.5 m i mase 4 kg zategnuto je silom 50 N. Ako na jednom kraju užeta damo mali transverzalni pomak nakon koliko će vremena taj poremećaj doći na drugi kraj užeta?

Rezultat: 0.6 s.

Zadatak 018 (Ivan, strojarska škola)

Violinska žica titra osnovnim tonom frekvencije 196 Hz. Gdje moramo staviti prst da bi žica titrala osnovnim tonom frekvencije 440 Hz?

Rješenje 018

$$v = 196 \text{ Hz}, \quad v' = 440 \text{ Hz}, \quad \frac{L'}{L} = ?$$

Napeta žica na nekom glazbalu (učvršćenom na oba kraja) titra transverzalnim stojnim valom. Frekvencija osnovnog tona je:

$$v = \frac{v}{2 \cdot L} \Rightarrow 2 \cdot L \cdot v = v.$$

Postavimo sustav jednačbi:

$$\left. \begin{array}{l} 2 \cdot L \cdot v = v \\ 2 \cdot L' \cdot v' = v' \end{array} \right\} \Rightarrow \left. \begin{array}{l} 2 \cdot L \cdot 196 = v \\ 2 \cdot L' \cdot 440 = v' \end{array} \right\} \Rightarrow \left[\begin{array}{l} \text{podijelimo} \\ \text{jednačbe} \end{array} \right] \Rightarrow \frac{2 \cdot L' \cdot 440}{2 \cdot L \cdot 196} = \frac{v}{v} \Rightarrow \frac{L' \cdot 440}{L \cdot 196} = 1 \cdot \frac{196}{440} \Rightarrow$$

$$\Rightarrow \frac{L'}{L} = \frac{196}{440} \Rightarrow \frac{L'}{L} = 0.445 \Rightarrow L' = 0.445 \cdot L.$$

Žicu moramo skratiti na 0.445 dio njezine početne duljine.

Vježba 018

Violinska žica titra osnovnim tonom frekvencije 220 Hz. Gdje moramo staviti prst da bi žica titrala osnovnim tonom frekvencije 440 Hz?

Rezultat: Žicu moramo skratiti na 0.5 dio njezine početne duljine.

Zadatak 019 (Mira, gimnazija)

Zvuk ima intenzitet $3 \cdot 10^{-8} \text{ W/m}^2$. Kolika je razina intenziteta tog zvuka?

Rješenje 019

$$I = 3 \cdot 10^{-8} \text{ W/m}^2, \quad I_0 = 10^{-12} \text{ W/m}^2, \quad L = ?$$

Razina intenziteta zvuka L izražena u decibelima dB definira se izrazom $L = 10 \cdot \log \frac{I}{I_0}$, gdje intenzitet I_0

odgovara otprilike najslabijem zvuku kojeg još prosječno uho može čuti te iznosi $I_0 = 10^{-12} \text{ W/m}^2$ pri frekvenciji 1 kHz. Decibel je brojčana jedinica.

$$L = 10 \cdot \log \frac{I}{I_0} = 10 \cdot \log \frac{3 \cdot 10^{-8} \frac{\text{W}}{\text{m}^2}}{10^{-12} \frac{\text{W}}{\text{m}^2}} = 44.8 \text{ dB}.$$

Vježba 019

Zvuk ima intenzitet $5 \cdot 10^{-8} \text{ W/m}^2$. Kolika je razina intenziteta tog zvuka?

Rezultat: 47 dB.

Zadatak 020 (Mira, gimnazija)

Na udaljenosti 2 m od izvora, iz kojeg se zvuk širi na sve strane jednako, intenzitet zvuka je 10^{-4} W/m^2 . Koliki je intenzitet na udaljenosti 20 m od izvora?

Rješenje 020

$$R_1 = 2 \text{ m}, \quad I_1 = 10^{-4} \text{ W/m}^2, \quad R_2 = 20 \text{ m}, \quad I_2 = ?$$

Budući da je intenzitet zvuka, koji se kao kuglasti val jednoliko širi iz izvora u svim smjerovima, proporcionalan s $\frac{1}{R^2}$, slijedi:

$$\frac{I_1}{I_2} = \frac{R_2^2}{R_1^2} \Rightarrow \frac{I_1}{I_2} = \frac{R_2^2}{R_1^2} \Rightarrow I_2 = \frac{R_1^2}{R_2^2} \cdot I_1 = \left(\frac{R_1}{R_2}\right)^2 \cdot I_1 = \left(\frac{2 \text{ m}}{20 \text{ m}}\right)^2 \cdot 10^{-4} \frac{\text{W}}{\text{m}^2} = 10^{-6} \frac{\text{W}}{\text{m}^2}.$$

Vježba 020

Na udaljenosti 3 m od izvora, iz kojeg se zvuk širi na sve strane jednako, intenzitet zvuka je 10^{-4} W/m^2 . Koliki je intenzitet na udaljenosti 30 m od izvora?

Rezultat: $10^{-6} \frac{\text{W}}{\text{m}^2}$.